

Nr 26.

Ankom till riksdagens kansli den 15 mars 1935 kl. 1 e. m.

*Utlåtande i anledning av väckt motion om revision av lagen
om ekonomiska föreningar.*

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 174, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *von Heland* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att lagen om ekonomiska föreningar måtte bli föremål för skyndsam revision i de delar, varom i motionen förmäldes.

Till stöd för berörda yrkande anföres i motionen:

Under de senaste åren har den juridiska företagsform, som benämnes ekonomiska föreningar utan personlig ansvarighet, kommit alltmer i användning. Som regel torde såväl den producentkooperativa som den konsumentkooperativa rörelsen hava använt denna form vid bildandet av sina företag. Särskilt med avseende å det organisationsarbete, som delvis med stöd av allmänna medel bedrivits bland jordbrukarna för att åstadkomma förbättrade avsättningsförhållanden för jordbruksprodukter, har den angivna organisationsformen kommit till uttryck, därvid är att märka, att för åtnjutande av vissa stödlån användandet av denna form måste anses obligatoriskt.

Frågan om åstadkommandet av förbättrade avsättningsförhållanden för jordbrukets produkter beror alltså till väsentlig del på dessa föreningar. Av speciell betydelse bli dessa föreningar, då det statliga jordbruksstödet en gång upphör. Det måste anses vara av särskild vikt, att dessa föreningar härvid erhållit den styrka och kraft, som är erforderlig för att verkligen kunna stödja marknaden. Av betydelse blir då bland annat, om den juridiska företagsformen är så utformad att föreningarna å ena sidan hava erforderlig inre styrka och å andra sidan att de så handhavas att de alltfört kunna åtnjuta sina medlemmars och utomståendes förtroende. Den lagstiftning, på vilken grundandet av ekonomiska föreningar vilar, är sålunda förtjänt av uppmärksamhet.

Betecknande för denna lagstiftning är framför allt frånvaron av bestämmelser, som för att taga ett närliggande exempel vunnit synnerligen noggrann utformning i aktiebolagslagen. Den betydelsefulla frågan om förhandsteckning till under bildning varande föreningar finnes sålunda överhuvud icke omberörd i lagen. Vidare gäller, att samtidigt som ett betydande kapital säkerligen kommer att uppsamlas i dessa föreningar, lagen

icke innehåller några bestämmelser, huru detta kapital skall redovisas. De regler, som finnas i bokföringslagen och som i brist på stadganden måste gälla jämväl för ekonomiska föreningar, torde säkerligen få anses otillräckliga. Jämväl frågan om ekonomiska föreningars revision synes böra kompletteras.

Redan vad anförts synes tala för behovet av allmän revision av den ifrågavarande lagstiftningen. Ytterligare skäl kunna anföras, främst med avseende på de producentkooperativa föreningarna. Den nuvarande lagstiftningen bygger på det personliga medlemskapet. Att teckna medlemskap för en viss fastighet, oavsett i vems hand den är, är sålunda icke möjligt. En överlåtelse av en fastighet kan sålunda för en förening betyda de mest allvarliga inskränkningar i dess verksamhet. Förtjänt av att vinna omprövning synes ock vara den bestämmelsen, att sedan två, i vissa fall fem år, förflutit medlemmar hava ovillkorlig rätt att uppsäga medlemskapet. En förening av exempelvis mjölkproducenter kan genom en medlems utträde härigenom bli nödsakad att upphöra med sin verksamhet, oaktat alltså medlemsstocken i övrigt blir oförändrad. Uppmärksamhet synes ock behöva ägnas frågan om de medlemsförpliktelser, som numera allmänt intagas i de producentkooperativa företagen. På dessas uppfyllande vila föreningens möjligheter att fylla sitt ändamål.

Med vad anförts har icke lämnats någon uttömmande redogörelse för behovet av en revision av den berörda lagstiftningen. Det anförda synes emellertid vara tillräckligt för att understryka behovet av en sådan revision. Icke heller skall här angivas i vilken riktning denna revision bör gå. Anmärkas må allenast, att det synes vara förtjänt av övervägande huruvida särskilda bestämmelser icke fordras för att säkerställa de producentkooperativa föreningarna, exempelvis i avseende å möjligheten att angiva ägaren av viss fastighet som medlem i föreningen och att förhindra utträde.

Gällande lag om ekonomiska föreningar är av den 22 juni 1911. Enligt 1 § gäller, att förening med ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att anskaffa livsmedel eller andra förnödenheter åt medlemmarna eller avsätta alster av medlemmarnas verksamhet eller bereda bostäder åt medlemmarna eller anskaffa lån åt medlemmarna eller idka annan ekonomisk verksamhet må kunna enligt ifrågavarande lag varda registrerad såsom ekonomisk förening. Beträffande bostadsrättsföreningar gäller därjämte en särskild lag den 25 april 1930.

Beträffande *bildande av ekonomisk förening* stadgas i 5 § av 1911 års lag, att ekonomisk förening skall för att kunna vinna registrering bestå av minst fem medlemmar samt i enlighet med lagen hava antagit stadgar och utsett styrelse.

I 6 och 7 §§ meddelas närmare bestämmelser angående ansökning om registrering och stadgar.

1911 års lag innehåller även vissa stadganden angående *användningen av föreningens tillgångar*. Enligt 7 § sjunde punkten skola föreningens stadgar angiva, huru stor del av föreningens årsvinst, som minst skall avsättas till reservfond, och, i händelse reservfonden skall vara till beloppet begrän-

sad, till vilket belopp densamma skall uppgå för att avsättning av årsvinst ej skall behöva äga rum. Jämlikt 18 § må ej utdelning av ekonomisk förenings vinst göras i vidsträcktare mån än att återstående tillgångarna, enligt föreningens behörigen granskade räkenskaper, överskjuta skulderna med minst det belopp, som motsvarar insatserna, i den mån de redan inbetalts eller äro till betalning förfallna jämte reservfond. Varder vinstutdelning beslutad och verkställd i strid med vad sålunda stadgats eller med bestämmelse i föreningens stadgar, äro de som uppburit sådan utdelning skyldiga att återbära densamma. Därjämte ansvara de som deltagit i beslutet, en för alla och alla för en, för den brist som vid återbäringen kan uppkomma. Enligt 19 § må föreningens vinstmedel eller övriga tillgångar ej användas för ändamål, som uppenbarligen är för föreningens verksamhet främmande, föreningssammanträde dock obetaget att till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål använda tillgång, som i förhållande till föreningens ställning är av ringa betydelse.

Beträffande *bokföringen* av föreningens tillgångar, eller skulder, innehåller däremot 1911 års lag ej några bestämmelser. Enligt bokföringslagen den 31 maj 1929 åligger emellertid bokföringsplikt envar som driver någon av där uppräknade rörelser. I bokföringslagen stadgas bland annat, att genom bokföringen skall lämnas redovisning ej mindre för rörelsens gång än även för den bokföringsskyldiges ekonomiska ställning vid rörelsens början och vid utgången av varje räkenskapsår. Till fullgörande härav skall den bokföringsskyldige dels över rörelsens gång föra dagbok och de övriga handelsböcker, vilka med hänsyn till rörelsens omfattning och beskaffenhet erfordras i den löpande bokföringen, dels ock över sin ekonomiska ställning upprätta och i inventariebok införa inventarium och balansräkning. I anslutning härtill lämnas närmare bestämmelser om beskaffenheten av böckerna, inventariet och balansräkningen.

I 30—33 §§ föreningslagen meddelas bestämmelser om *revision*. Enligt 30 § skola styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper granskas av en eller flera revisorer, utsedda å föreningssammanträde eller på annat i stadgarna angivet sätt. Till revisor må ej utses den, som är i föreningens eller styrelseledamots tjänst. Den tid, för vilken revisor å föreningssammanträde utses, må ej utgå före nästa ordinarie sammanträde och ej omfatta längre tid än två år. Revisor må, ändå att den tid, för vilken han blivit utsedd, ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av den, som utsett honom. Avgår av föreningen vald revisor, innan den tid, för vilken han blivit vald, gått till ända, och finnes ej suppleant, åligger det styrelsen att ofördröjligen föranstalta om val av ny revisor. Enligt 31 § må hos länsstyrelsen påkallas utseende av en revisor att med övriga revisorer deltaga i dem åliggande granskning av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper eller i granskning av vissa räkenskaper. Förslag härom skall väckas å föreningssammanträde. Har förslaget å föreningssammanträde antagits

eller ock biträts av minst en femtedel av samtliga röstberättigade, åligger det styrelsen att inom en vecka hos länsstyrelsen göra framställning om utseende av revisor. Underlåter styrelsen det, står varje röstberättigad medlem fritt att göra dylik framställning. Styrelsen skall enligt 32 § bereda revisor tillfälle att när som helst inventera föreningens kassa och övriga tillgångar samt granska föreningens alla böcker, räkenskaper och andra handlingar. Av revisor begärd upplysning angående förvaltningen må ej av styrelsen förvägras. Vid fullgörande av sitt uppdrag hava revisorerna att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som av föreningen meddelas och ej avse inskränkning i deras i lag stadgade befogenhet eller eljest strida mot lag eller författning eller mot föreningens stadgar. Revisorerna skola över granskningen avgiva en av dem underskriven berättelse, som, efter det styrelsen lämnats tillfälle att taga del av densamma, framlägges å föreningssammanträde jämte styrelsens förvaltningsberättelse.

Revisorerna äga ock befogenhet att påfordra sammankallande av extra föreningssammanträde. Hava revisorer i sin berättelse eller annan handling, som framlägges å föreningssammanträde, mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift eller uppsåtligen underlåtit att göra anmärkning mot dylik uppgift i handling, som av dem granskats, eller vid fullgörandet av sitt uppdrag visat vårdslöshet, äro de, som låtit sådant komma sig till last, enligt 33 § ansvariga för all därav uppkommande skada, en för alla och alla för en.

I fråga om *rätt till utträde* ur förening gäller enligt 11 § i 1911 års lag, att medlem äger att, efter egenhändigt underskriven uppsägning, utträda ur föreningen, dock må i stadgarna föreskrivas, att namnunderskriften å uppsägningen skall vara bevittnad, så ock att uppsägning ej får ske förrän efter viss tid, högst två år, från inträdet i föreningen. Med Konungens begivande kan sagda tid utsträckas till högst fem år. Då medlem avgått, äger enligt 15 § han eller hans rättsinnehavare utfå ej mindre, sex månader från avgången, den inbetalda insatsen, i den mån föreningens behållna tillgångar, enligt den vid tiden för avgången uppgjorda räkenskapsavslutning, därtill förslå utan anlitan av reservfond eller förnärmande av övriga medlemmars lika rätt, än ock, i samma ordning som övriga medlemmarna, vad på den avgångne belöper av beslutad vinstutdelning. Träder föreningen i likvidation inom sex månader från det medlem avgått, eller varder inom samma tid beslut om föreningens försättande i konkurs meddelat, skall den avgångnes rätt att utfå insats bedömas efter vissa om skifte av föreningens tillgångar givna föreskrifter. Innehålla föreningens stadgar inskränkning i avgående medlems rätt, varom nu är sagt, länder den till efterrättelse utom i vissa fall, varom stadgas i 44 § 2 mom. i lagen.

Fråga om en revision av 1911 års lag var föremål för riksdagens prövning år 1923 i anledning av en av herrar K. G. Westman och Oscar Ericson

väckt motion. Första lagutskottet avstyrkte i avgivet utlåtande, nr 12, motionen. Vid utlåtet fanns emellertid fogad en reservation av tre ledamöter. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Vid 1924 års riksdag väcktes en motion av herr Starbäck, däri yrkades, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande sådan lagstiftning beträffande ekonomiska föreningars sparkassee rörelse, att de risker, som vore förenade med den på området i fråga bedrivna verksamheten, måtte så vitt möjligt snarast undanröjas. Bankoutskottet, som behandlade motionen, anförde i avgivet utlåtande, nr 53, att vissa brister påvisats hos den gällande lagen om ekonomiska föreningar. Särskilt beträffande föreningar, som bedreve inlåning, syntes det önskvärt, att dessa brister avhjälpes. Huruvida detta lämpligen borde ske genom en allmän revision av 1911 års lag eller därigenom att lagen kompletterades med särskilda bestämmelser beträffande föreningar, vilka önskade driva inlåningsrörelse, borde avgöras först i samband med utredning av frågan i dess helhet. Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning i det syfte, som i motionen angivits, och riksdagen biföll utskottets hemställan.

I anledning av riksdagens framställning lät Kungl. Maj:t genom tillkallad sakkunnig verkställa utredning i ämnet, och den sakkunnige avlämnade år 1929 ett betänkande med utkast till lagstiftning om ekonomiska föreningars rätt att driva inlåningsrörelse (S.O.U. 1929: 15). Den 15 december 1933 beslöt emellertid Kungl. Maj:t att avskriva ärendet.

Lagen om ekonomiska föreningar avser allenast att meddela de bestämmelser, som lämpligen kunna gälla för dylika föreningar i allmänhet. Det är vid sådant förhållande uppenbart, att den icke kan ge någon detaljerad reglering av alla de frågor, som kunna uppkomma för särskilda slag av ekonomiska föreningar. Beträffande bostadsrättsföreningar ha vid sidan av förenämnda lag meddelats vissa speciella bestämmelser. Måhända kan det vara önskvärt, att även för andra viktiga slag av ekonomiska föreningar en dylik speciallagstiftning kommer till stånd. Med den raska utvecklingen på föreningsväsendets område har också följt att tid efter annan framställts krav på en revision av lagstiftningen om ekonomiska föreningar. Utskottet anser emellertid icke lämpligt att nu påkalla en sådan. Lagberedningen är för närvarande sysselsatt med en reform av lagen om aktiebolag och lagstiftningen å detta område sammanhänger nära med lagstiftningen om ekonomiska föreningar. Resultatet av beredningens arbete å aktiebolagsreformen torde fördenskull böra avvaktas, innan frågan om revision av föreningslagstiftningen upptages till närmare övervägande.

Vad särskilt beträffar de önskemål, som i motionen närmare angivits, anser utskottet sig icke kunna förorda att på sätt motionären ifrågasätter

Utskottet.

införa möjlighet att teckna andelar i en förening med bindande verkan för en viss fastighet. För att genomföra en sådan ändring skulle bland annat erfordras djupt ingripande åtgärder i jordlagstiftningen.

Motionären önskar även att föreningarna skola beredas möjlighet att binda sina medlemmar för längre tid än nu kan ske.

I förarbetena till 1911 års lag har framhållits, hurusom rätten till fritt utträde utgör en grundprincip inom föreningslagstiftningen. Vid uppställande av undantag däriifrån måste man fördenskull förfara med största försiktighet. Utskottet vill även framhålla, att varje större avsteg från principen i fråga måste leda till svårigheter att vinna föreningsmedlemmar.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens
åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 mars 1935.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Anderson* i Hägelåkra, *Klefbeck, Svenson* i Eskhult, *Velander, Otto Wangson* och *von Mühlensfels*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Nilsson* i Antnäs, *Hedlund* i Östersund, *Ryberg, Sjögren* och *Wallerius*, fru *Östlund* samt herr *Olsson* i Rimforsa.
